

TAHAP KESEDIAAN PESERTA PROGRAM PEMBELAJARAN SEPANJANG
HAYAT (PSH) DALAM KECENDERUNGAN MENCEBURI KEUSAHAWANAN
DI KOLEJ KOMUNITI NEGERI JOHOR

MOHD SHAHZUAN BIN GHAZALAN

Laporan projek ini dikemukakan sebagai memenuhi
sebahagian daripada syarat penganugerahan
Sarjana Pendidikan Teknik dan Vokasional

Fakulti Pendidikan Teknikal dan Vokasional
Universiti Tun Hussien Onn Malaysia

JUN 2015

DEDIKASI**KHAS UNTUK**

***Untuk ibu, ayah dan adik-adik tersayang...
yang memahami.***

Ghazalan Bin Kassim
Sopiah Binti Awang
Noor Rafidah
Mohd Farid

***Untuk tenaga pengajar...
yang tidak jemu menyumbangkan ilmu.***

En Noorazman Bin Abd Samad
Prof. Madya Dr. Ahmad Rizal Bin Madar
Dr. Normah Binti Zakaria
Dr. Mohd Hasril Bin Amiruddin
Dr Alias Bin Masek

***Untuk rakan-rakan seperjuangan...
yang banyak membantu dan memberi sokongan.***

Shafizza Binti Sahdan
Noor Atikah Binti Zainal Abidin

***Untuk diri sendiri...
yang berjaya menguatkan diri dan tabah.***

Mohd Shahzuan Bin Ghazalan

*Tiada terbalas budi dan jasa pengorbanan yang dicurahkan selama ini.
Hanya Allah yang akan membalasnya.
Memori bersama akan terus mekar dalam ingatan.*

Syukur, Alhamdulillah....

PENGHARGAAN

“Dengan Nama Allah Yang Maha Pemurah Lagi Maha Penyayang”.

Segala pujian bagi Allah serta selawat dan salam kepada junjungan besar Nabi Muhammad S.A.W. Syukur ke hadrat Ilahi di atas limpah dan kurniaNya maka saya dapat menyiapkan kajian ini. Setinggi-tinggi penghargaan dan terima kasih kepada En Noorazman Bin Abd Samad selaku pensyarah pembimbing yang telah banyak memberi tunjuk ajar dan bimbingan sepanjang tempoh kajian ini. Berkat tunjuk ajar yang diberikan serta semangat, membantu saya meningkatkan motivasi dan keyakinan diri yang tinggi untuk menjalankan kajian ini.

Terima kasih yang tidak terhingga juga saya ucapkan kepada kedua ibu bapa saya, adik - beradik, saudara - mara serta rakan - rakan saya yang tidak putus-putus memberikan saya kata-kata nasihat, dorongan serta semangat untuk menyiapkan laporan akhir projek sarjana ini.

Tidak lupa juga ucapan terima kasih saya ucapkan kepada semua pihak yang terlibat dalam menjayakan penyelidikan saya ini dari kalangan pegawai dan juga responden yang terlibat di Kolej Komuniti Batu Pahat(KKBP), Kolej Komuniti Ledang(KKL), Kolej Komuniti Tanjung Piai(KKTP), Kolej Komuniti Segamat(KKS) dan Kolej Komuniti Muar(KKM). Kerjasama sepenuhnya oleh semua pihak amatlah saya hargai.

Akhir sekali, penghargaan juga ditujukan kepada semua yang terlibat sama ada secara langsung atau tidak langsung dalam membantu menjayakan menyiapkan laporan akhir projek sarjana ini.

ABSTRAK

Kajian ini bertujuan untuk mengkaji persepsi peserta program Pembelajaran Sepanjang Hayat (PSH) bidang Pastrri terhadap tahap kesediaan dalam kecenderungan menceburi keusahawanan di kolej komuniti negeri Johor. Aspek tahap kesediaan yang di kaji adalah pengetahuan, minat, dorongan dan kebolehan peserta program PSH yang menggunakan persampelan rawak mudah. Sampel kajian ini terdiri daripada 236 responden dari peserta program PSH bidang Pastrri. Reka bentuk kajian adalah tinjauan yang menggunakan pendekatan kuantitatif di analisis menggunakan analisis deskriptif dan inferensi di mana analisis data dilakukan dalam bentuk min, frekuensi,peratusan dan menggunakan analisis ujian Kruskal Wallis dan ujian Kolerasi Spearman untuk mencari perbezaan dan hubungan dengan menggunakan perisian SPSS versi 21.0. Soal selidik digunakan sebagai instrumen kajian dengan nilai *alpha cronbach* adalah 0.93 yang menunjukkan bahawa kebolehpercayaan soal selidik diterima. Hasil dapatan kajian tahap kesedian peserta program PSH untuk pengetahuan keusahawanan berada pada tahap sederhana tinggi iaitu 3.67. Manakala, dari segi kesediaan minat keusahawanan berada pada tahap tinggi iaitu 4.13, kesediaan dorongan keusahawanan berada pada tahap tinggi ialah 4.13 dan kesediaan kebolehan keusahawanan berada pada tahap sederhana tinggi iaitu 3.88. Bagi aspek perbezaan antara tahap kesediaan dengan umur peserta program PSH keputusan menunjukkan bahawa nilai *asympt.sig* 0.397 lebih daripada 0.05. Maka, keputusan ujian adalah “tidak terdapat perbezaan yang signifikan antara tahap kesediaan kepada usahawan dengan umur peserta program PSH”. Bagi aspek untuk menentukan hubungan antara kesediaan dan kecenderungan hasil dapatan menunjukkan bahawa hubungan antara kesediaan keusahawanan dengan kecenderungan peserta program PSH dalam menceburi bidang keusahawanan pada aras hubungan sederhana iaitu $r: 0.511$. Oleh itu, hubungan dikenalpasti adalah “terdapat hubungan yang positif dan signifikan antara kesediaan keusahawanan dengan kecenderungan”.

ABSTRACT

This study aims to assess the participants' perception Lifelong Learning Program (LLP) field Pastry on the readiness of the tendency to venture into entrepreneurship at community colleges in Johor. Aspects level of readiness review is the knowledge, enthusiasm, interest and abilities of the participants PSH program by using simple random sampling. The review sample consisted of 236 respondents from the field Pastry Participant PSH program. The research design is a survey using a quantitative approach in the analysis using descriptive and inferential analysis for data analysis is done in the form of mean, frequency, percentages analysis and Kruskal Wallis test and Spearman correlation test to find the differences and correlation by using SPSS version 21.0. The questionnaire used as an instrument by the alpha cronbach is 0.93, which indicates that the reliability of the questionnaire was received. The finding stage PSH program participants willingness to entrepreneurial knowledge at a moderate level high at 3.67. Whereas, in terms of readiness of entrepreneurial interests are at high level of 13.4, the willingness entrepreneurial drive is at a high level is 4.13 and the readiness of entrepreneurial abilities at a moderate level high at 3.88. For the difference between the willingness of the age of the participants indicated that the decision PSH program Asymp Sig is 0.397 more than 0.05. Then, test results are not a significant difference between the willingness of participants to entrepreneurs with PSH program. In order to determine the relationship between willingness and tendency findings indicate that the relationship between entrepreneurial readiness tendency PSH program participants in entrepreneurship at the level of simple correlation ($r: 0.511$). Therefore, the identified correlation is "there is a positive and significant correlation between entrepreneurial with readiness tendency".

KANDUNGAN

Bil	Kandungan	Muka Surat
	TAJUK	i
	PENGAKUAN	ii
	DEDIKASI	iii
	PENGHARGAAN	iv
	ABSTRAK	v
	KANDUNGAN	vii
	SENARAI JADUAL	xii
	SENARAI RAJAH	xiv
	SENARAI SINGKATAN	xv
	SENARAI LAMPIRAN	xvii

BAB 1 PENGENALAN 1

1.1	Pengenalan	1
1.2	Latar belakang masalah	2
1.3	Pernyataan masalah	7
1.4	Objektif kajian	7
1.5	Persoalan kajian	8
1.6	Hipotesis kajian	9
1.7	Kepentingan kajian	9
1.8	Skop kajian	12
1.9	Batasan kajian	12
1.10	Kerangka konseptual kajian	13
1.11	Definisi istilah dan operasional	14

BAB 2 KAJIAN LITERATUR 18

2.1	Pengenalan	18
2.2	Pembelajaran sepanjang hayat	29
2.3	Kolej komuniti	24

2.3.1	Visi kolej komuniti	24
2.3.2	Misi kolej komuniti	24
2.3.3	Objektif kolej komuniti	25
2.3.4	Bidang kursus pembelajaran sepanjang hayat	26
2.4	Pusat Pembangunan Keusahawanan Kolej Komuniti (PUSKOM)	27
2.4.1	Visi PUSKOM	27
2.4.2	Misi PUSKOM	27
2.4.3	Strategik objektif	27
2.5	Model kajian	28
2.5.1	Model agenda pembangunan keusahawanan JPKK	28
2.5.2	Model integratif keusahawanan input dan keluaran	29
2.5.3	Model asas proses keusahawanan	30
2.5.4	Teori tingkahlaku terancang	31
2.5.5	Model pembangunan usahawan	32
2.5.6	Model proses pembentukan usahawan	33
2.5.7	Teoridan model keusahawanan mengikut perspektif	34

2.5.7.1	Keusahawanan mengikut ahli ekonomi	35
2.5.7.2	Keusahawanan dari perspektif ahli sosiologi	36
2.6	Kecenderungan keusahawanan	37
2.7	Elemen - elemen kajian	38
2.7.1	Usahawan	38
2.7.2	Keusahawanan	39
2.7.3	Kecenderungan keusahawanan	41
2.7.4	Pengetahuan keusahawanan	42
2.7.5	Kebolehan keusahawanan	43
2.7.6	Minat untuk menceburi bidang keusahawanan	46
2.7.7	Dorongan menceburi bidang keusahawanan	46
2.8	Kajian - kajian lepas	47

BAB 3 METODOLOGI 51

3.1	Pengenalan	49
3.2	Reka bentuk kajian	50
3.3	Prosedur kajian	53

3.4	Lokasi kajian	53
3.5	Populasi dan persampelan kajian	53
3.6	Sumber data	58
3.7	Instrumen kajian	56
3.7.1	Pembangunan borang soal selidik	57
3.8	Kesahan dan kebolehpercayaan	59
3.8.1	Kesahan	59
3.8.2	Kajian rintis	60
3.9	Prosedur pengumpulan data	61
3.10	Analisis data	62

BAB 4 DAPATAN KAJIAN

4.1	Pengenalan	65
4.2	Pengumpulan Data	66
4.3	Analisis Kebolehpercayaan instrumen soal selidik	66
4.4	Analisis Sampel kajian	67
4.5	Analisis Kajian	68

4.6	Analisis maklumat bahagian A : Demografi responden	68
4.6.1	Taburan jantina responden kajian	69
4.6.2	Taburan umur responden kajian	69
4.6.3	Taburan responden kajian mengikut bangsa	70
4.6.4	Taburan responden berdasarkan kursus yang diambil	70
4.7	Dapatan kajian analisis bahagian B	71
4.7.1	Analisis tahap pengetahuan keusahawanan	74
4.7.2	Analisis tahap minat dalam keusahawanan	76
4.7.3	Analisis tahap dorongan dalam keusahawanan	78
4.7.4	Analisis tahap kebolehan dalam keusahawanan	79
4.7.5	Analisis perbezaan antara kesediaan menjadi usahawan dengan umur peserta Program PSH	81
4.7.6	Analisis hubungan antara kesediaan keusahawanan dengan kecenderungan peserta Program PSH	83

BAB 5 RUMUSAN, PERBINCANGAN DAN CADANGAN 84

5.1	Ringkasan	84
-----	-----------	----

5.2	Rumusan kajian	85
5.2.1	Rumusan analisis faktor demografi	85
5.2.2	Rumusan persoalan kajian	86
5.3	Perbincangan	89
5.3.1	Tahap kesediaan peserta PSH dalam kecenderungan menceburi keusahawanan	90
5.3.2	Mengenalpasti perbezaan antara kesediaan menjadi usahawan dengan umur peserta Program PSH dalam menceburi keusahawanan.	95
5.3.3	Mengenalpasti hubungan antara kesediaan keusahawanan dengan kecenderungan peserta Program PSH dalam menceburi keusahawanan kecenderungan	96
5.4	Cadangan	97
5.5	Cadangan kajian lanjutan	99
5.6	Kesimpulan	100
	RUJUKAN	101
	LAMPIRAN	110

PTTA UTM
PERPUSTAKAAN TUNKU TUN AMINAH

SENARAI JADUAL

1.1	Perangkaan utama tenaga buruh dan kadar pengangguran	3
1.2	Plan perancangan pusat pembangunan keusahawanan kolej komuniti (PUSKOM)	5
2.1	Bidang kursus pembelajaran sepanjang hayat (PSH) yang ditawarkan di kolej komuniti.	24
3.1	Sasaran populasi dan sampel berdasarkan statistik 2014 pada bulan Mei dan Jun	54
3.2	Penentuan saiz sampel	55
3.3	Ringkasan skala likert	57
3.4	Interpretasi min	58
3.5	Penerangan pembahagian item di dalam borang soal selidik	59
3.6	Nilai Alpha Cronbach bagi item dalam kajian rintis	61
3.7	Pemilihan kaedah analisis data berdasarkan persoalan kajian	63
3.8	Jadual Analisis skala likert	63
3.9	Jadual tafsiran min	64
3.10	Darjah hubungan yang ditunjukkan oleh saiz pekali korelasi	64
4.1	Hasil dapatan nilai Cronbach's Alpha bagi keseluruhan item	67

4.2	Hasil dapatan nilai Cronbach's Alpha bagi setiap kontrak	67
4.3	Sampel yang terkumpul pada bulan April dan Mei, 2015	68
4.4	Taburan jantina responden kajian	69
4.5	Taburan umur responden kajian	70
4.6	Taburan responden berdasarkan bangsa	70
4.7	Taburan responden berdasarkan kursus yang diambil	71
4.8	Ujian Normaliti untuk kesediaan dan kecenderungan	72
4.9	Jadual Tafsiran Min	72
4.10	Darjah hubungan yang ditunjukkan oleh saiz pekali korelasi	73
4.11	Analisis skor min, kekerapan dan tahap kesediaan pengetahuan peserta Program PSH dalam kecenderungan menceburi keusahawanan	75
4.12	Analisis skor min, sisihan piawai dan tahap kesediaan di dalam minat peserta Program PSH dalam kecenderungan menceburi keusahawanan	77
4.13	Analisis skor min, sisihan piawai dan tahap kesediaan dorongan peserta Program PSH dalam kecenderungan menceburi keusahawanan.	79
4.14	Analisis skor min, sisihan piawai dan tahap kesediaan kebolehan peserta Program PSH dalam kecenderungan menceburi keusahawanan	80

4.15	Analisis yang hendak digunakan dan hasil dapatan dengan menggunakan analisis SPSS 21.0:	81
4.16	Hasil dapatan Ujian Kruskal Wallis	82
4.17	Hasil dapatan menunjukkan pangkat skor min (<i>Mean Rank</i>) bagi setiap kumpulan umur peserta PSH dan bilangan peserta(N)	82
4.18	Hasil dapatan Ujian Korelasi Spearman	83

SENARAI RAJAH

1.1	Kerangka konsep kajian	13
2.1	Struktur organisasi jawatankuasa kebangsaan PSH	20
2.2	Model agenda pembangunan keusahawanan JPKK	27
2.3	Model integratif keusahawanan input dan keluaran	28
2.4	Model asas proses keusahawanan	29
2.5	Teori tingkah laku terancang	30
2.6	Model pembangunan usahawan	31
2.7	Model proses pembentukan usahawan	32
3.1	Kerangka operasi	52

SENARAI SINGKATAN

CAP	-	Projek Agenda Kritikal
DEB	-	Dasar Ekonomi Baru
DPN	-	Dasar Pembangunan Negara
IPT	-	Institut Pengajian Tinggi
IPTA	-	Institut Pengajian Tinggi Awam
IPTS	-	Institut Pengajian Tinggi Swasta
IPG	-	Institut Pendidikan Guru
JPTK	-	Jabatan Pendidikan Teknik dan Kejurutaraan
JPA	-	Jabatan Perkhidmatan Awam
JPK	-	Jabatan Pembangunan Kemahiran
JPKK	-	Jabatan Pengajian Politeknik dan Kolej dan Komuniti
KPT	-	Kementerian Pengajian Tinggi
MECD	-	Kementerian Pembangunan Usahawan dan Koperasi
MARA	-	Majlis Amanah Rakyat
MQF	-	Kerangka Kelayakan Malaysia

PSPTN	-	Pelan Strategi Pendidikan Tinggi Negara
PSH	-	Pembelajaran Sepanjang Hayat
PUSKOM	-	Pusat Keusahawanan Kolej Komuniti
RMKe-9	-	Rancangan Malaysia Kesembilan
SPSS	-	Statistical Package For Social Science
SKPG	-	Sistem Kajian Pengesanan Graduan

PTTA UTHM
PERPUSTAKAAN TUNKU TUN AMINAH

SENARAI LAMPIRAN

A	Carta Gantt	111
B	Borang Soal Selidik	116
C	Data Analisis <i>Alpha Cronbach</i>	125
D	Analisis Demografi	130
E	Analisis Skor Min Dan Sisihan Piawai	135
F	Analisis Ujian Normaliti	145
G	Analisis Ujian Kruskal Wallis	152
H	Analisis Korelasi Spearman	154
I	Borang Semakan Soal Selidik	156
J	Borang Kebenaran Kajian	167
K	Data – Data Kajian	175
L	Laporan Teknikal	210

BAB 1

PENGENALAN

1.0 Pendahuluan

Bidang keusahawanan telah lama bertapak di Malaysia sejak bermulanya aktiviti perdagangan menggunakan sistem barter (Yusof & Shafie, 2012). Kegiatan ekonomi ini terus dipelopori sebagai aktiviti perniagaan secara kecil - kecilan sehingga berkembang kepada perdagangan antarabangsa iaitu kedatangan pedagang asing dan perdagangan Negara luar pada zaman kerajaan Melayu Melaka (Hashim, Othman & Buang, 2009). Perkataan usahawan mula diperkenalkan dalam tahun 1970 iaitu semasa pelancaran Dasar Ekonomi Baru. Perkataan usahawan mempunyai erti yang sama dengan perkataan Inggeris *entrepreneur*. Perkataan *entrepreneur* berasal dari perkataan Perancis, *entreprendre* yang bererti memikul tugas atau tanggungjawab. Perkataan *entrepreneur* telah digunakan semenjak tahun 1775 oleh Richard Cantillon yang merujuk kepada kegiatan dalam keusahawanan (Cantillon 1998; M. Rosli, 2013).

Kerajaan telah memberi penekanan kepada pembentukan usahawan sejak peringkat rendah lagi iaitu di peringkat sekolah supaya menimbulkan minat dalam bidang keusahawanan melalui pendidikan formal dalam mata pelajaran Kemahiran Hidup di tingkatan 1 hingga tingkatan 3 dan subjek Perdagangan di tingkatan 4 dan 5. Pada peringkat ini, pelajar didedahkan dengan ilmu keusahawanan, penerapan nilai-nilai

serta ciri-ciri seorang usahawan supaya timbul kesedaran dan minat yang mendalam untuk mereka menceburi bidang keusahawanan (Boon & Bohari, 2010).

Kerajaan bermatlamat untuk menjadikan bidang keusahawanan terutamanya sektor industri kecil dan sederhana sebagai penyumbang utama peluang pekerjaan dan seterusnya membantu perkembangan ekonomi negara pada abad ke-21 (Lope Pihie, 2009). Atas kesedaran untuk mewujudkan masyarakat yang produktif serta berdaya saing pelbagai usaha telah diambil untuk meningkatkan minat lebih ramai peserta menyertai bidang keusahawanan. Namun, usaha ini tidak akan berjaya sepenuhnya jika tidak dilaksanakan dengan cara yang betul (Othman & Ishak, 2009). Malaysia sedang mengubah keadaan masyarakat daripada masyarakat yang bergantung kepada kerajaan kepada masyarakat yang bekerja sendiri. Kerajaan menyarankan agar masyarakat berkerja sendiri dengan tidak mengharapkan bantuan orang lain untuk menyara diri dan keluarga (Buang & Yusof, 2006).

Oleh itu, graduan perlu menggunakan peluang ini untuk meneroka bidang yang luas keusahawanan & menjadikannya sebagai pilihan kerjaya yang lebih disukai (Collins dan Jones 2004; Morshidi et al 2004; Buang, 2006). Oleh itu, satu anjakan paradigma di kalangan graduan adalah diperlukan, kerana sumbangan mereka kepada keusahawanan akan merangsang pertumbuhan ekonomi Negara dan membantu mengerakan ke arah menjadi sebuah negara maju menjelang tahun 2020.

1.2 Latar belakang masalah

Jumlah purata keseluruhan tenaga buruh 13,990.000 orang daripada Jabatan Perangkaan Negara (2014) dalam Laporan perangkaan tenaga buruh 2014, kadar tenaga buruh di Malaysia dari tahun 2010 sehingga 2014 menunjukkan peningkatan bilangan tenaga buruh setiap tahun (Jabatan Perangkaan Negara, 2014). Malangnya percambahan ini melebihi permintaan semasa untuk mereka perkhidmatan. Malah, disebabkan oleh lambakan tenaga buruh baru menyebabkan persaingan di dalam peluang untuk mendapatkan pekerjaan meningkat dari semasa ke semasa. Akibatnya, pengangguran

telah menjadi satu isu di Malaysia. Isu pengangguran di kalangan graduan perlu bijak ditangani agar tenaga kerja mahir tidak di sia-sia (Hanapi et al, 2014).

Menurut Kementerian Pengajian Tinggi (2010) dalam Laporan Eksekutif Pengesanan Graduan 2010 kira-kira 43,252 orang graduan sedang menganggur sehingga akhir 2010. Manakala menurut Jabatan Perangkaan Negara (2014) dalam Laporan Perangkaan Tenaga Buruh 2014, peratus peningkatan pengangguran rakyat di Malaysia sehingga ogos 2014 adalah sebanyak 2.7 % (Jabatan Perangkaan Negara, 2014). Data ini merujuk kepada Jadual 1.1 :

Jadual 1.1: Perangkaan utama tenaga buruh dan kadar pengangguran

Tahun	Bulan	Tenaga Buruh ('000)	Bekerja ('000)	Penganggur ('000)	Luar Tenaga Buruh ('000)	Kadar Penyertaan Tenaga Buruh (%)	Luar Tenaga Buruh (%)
2014	Jan.	13,987.6	13,529.9	457.7	6,644.8	67.8	3.3
	Feb.	13,887.3	13,440.9	446.4	6,720.3	67.4	3.2
	Mar.	13,843.5	13,427.8	415.7	6,847.9	66.9	3.0
	Apr.	13,910.3	13,503.1	407.2	6,749.6	67.3	2.9
	May	14,052.8	13,646.3	406.5	6,631.1	67.9	2.9
	Jun.	14,010.0	13,624.3	385.8	6,748.6	67.5	2.8
	Jul.	13,982.9	13,588.8	394.1	6,751.6	67.4	2.8
	Aug.	13,926.2	13,546.5	379.7	6,834.4	67.1	2.7

(Sumber: Jabatan Perangkaan Malaysia, 2014)

Pengangguran akan terus berlaku sekiranya masyarakat tidak berusaha mencari alternatif baru membina kerjaya sendiri atau menceburkan diri dalam kegiatan ekonomi seperti bidang keusahawanan yang boleh membantu menggerakkan ekonomi di samping memberi peluang pekerjaan kepada golongan lain. Ruang bagi golongan masyarakat menceburi pelbagai bidang pekerjaan sendiri, perniagaan dan keusahawanan begitu luas. Bidang-bidang yang boleh diceburi ini bagaimanapun memerlukan inisiatif dan kegigihan. secara umumnya, antara punca-punca pengangguran disebabkan oleh memilih kerja, perlukan pengalaman, kualiti sijil/diploma/ijazah yang tak diiktiraf dan tidak menepati piawaian, standard yang diperlukan masalah gaji yang dipohon, tiada kersediaan, ketiadaan *soft-skill* , pendatang asing dan sikap pekerja tempatan. Namun begitu, melalui aspek pembangunan sendiri antara punca-punca pengangguran

disebabkan oleh tiada kesediaan di dalam diri individu tersebut yang melibatkan pengetahuan, minat, dorongan dan kebolehan di dalam bidang perkerjaan yang hendak diceburi.

Dalam konteks ini, ia telah dicadangkan bahawa tenaga buruh meluaskan skop kerjaya mereka dengan menceburi bidang keusahawanan sebagai satu cabang kerjaya. Keusahawanan akan membantu siswazah baru membangunkan kerjaya mereka sendiri dan juga akan menyelesaikan isu pengangguran dengan memperluaskan pasaran kerja (Othman, 2009). Keusahawanan telah diakui oleh kebanyakan penyelidik keusahawanan sebagai penyelesaian kepada masalah pengangguran (Osman, 2007). Pembangunan dalam bidang keusahawanan mempunyai kesan ketara di dunia perniagaan pada masa ini. Kerajaan sentiasa memberi perhatian kepada pembangunan usahawan masa depan yang berdaya tahan dan berdaya saing dalam pasaran global. Ini dapat dilihat dalam pelbagai program dan aktiviti dalam setiap agenda pembangunan negara termasuk menyediakan infrastruktur untuk meningkatkan bilangan usahawan terutamanya di kalangan bumiputera.

Kesan ini sedikit sebanyak memberi impak peserta Program Pembelajaran Sepanjang Hayat di kolej komuniti untuk mendapatkan pekerjaan setelah tamat kursus. Sebagai langkah penyelesaian pihak kementerian mengambil keputusan untuk menjadikan usahawan sebagai salah satu penyelesaian kepada isu pengangguran dengan mewujudkan program Pembelajaran Sepanjang Hayat di kolej komuniti untuk melahirkan bakal – bakal usahawan. Oleh demikian, Keusahawanan merupakan salah satu bidang yang menjadi tumpuan di kolej komuniti di sebabkan wujudnya Program Pembelajaran Sepanjang Hayat yang telah di sediakan. Ini dapat dilihat melalui usaha kerajaan untuk menghasilkan usahawan pelbagai bidang menjadi agenda penting dalam memastikan keluaran kolej komuniti yang tidak hanya bergantung kepada penawaran pekerjaan setelah menamatkan pengajian. Kesungguhan ini dapat dilihat dengan tertubuhnya Pusat Keusahawanan Kolej Komuniti (PUSKOM) di peringkat Jabatan Pengajian Kolej Komuniti dan E-Tech Centre di semua Kolej Komuniti seluruh Malaysia (Kementerian Pengajian Tinggi, 2010).

Ini boleh dilihat Jadual 1.2 melalui plan perancangan Pusat Pembangunan Keusahawanan Kolej Komuniti (PUSKOM) yang mengasaskan penglibatan peserta

program Pembelajaran Sepanjang Hayat kolej komuniti sebanyak 178,000 peserta pada tahun 2015 untuk melahirkan usahawan.

Jadual 1.2: Plan perancangan Pusat Pembangunan Keusahawanan Kolej Komuniti

Objektif Strategik (S.O)	Rasional	Petunjuk Prestasi Utama (KPI)	2009	Sasaran					
				2010	2011	2012	2013	2014	2015
Memupuk budaya keusahawanan di kolej komuniti.	Menyokong usaha meningkatkan bilangan usahawan melalui pendedahan awal.	Bilangan peserta program keusahawanan.	11,000	53,000	94,000	115,000	136,000	157,000	178,000

(Sumber: PUSKOM, 2010)

Oleh demikian, pada tahun 2011 kolej komuniti telah mula melihat keusahawanan sebagai salah satu daripada cabang kerjaya alternatif pilihan peserta lepasan program Pembelajaran Sepanjang Hayat. Sehingga tahun 2013 kolej komuniti telah berjaya melahirkan hampir 400 usahawan hasil daripada program pembudayaan yang dilaksanakan. Usaha itu diteruskan dengan sepanjang tahun 2013 kolej komuniti telah menganjurkan pertandingan cabaran keusahawanan bagi membudayakan keusahawanan di kolej komuniti. Di dalam cabaran ini semua kolej komuniti diwajibkan untuk menghantar sekurang-kurangnya 1 pasukan. Usaha ini adalah untuk menyemai dan membudayakan keusahawanan di kalangan peserta kolej komuniti (Pelan Pengukuhan Keusahawan, 2012). Selain itu, terdapat beberapa pendekatan yang digunapakai untuk mencapai matlamat bagi mewujudkan masyarakat Malaysia berbudaya keusahawanan untuk menarik minat peserta program Pembelajaran Sepanjang Hayat cenderung kepada bidang keusahawanan ialah melalui pendidikan keusahawanan di IPT yang bertujuan memberikan pengetahuan, dorongan dan kemahiran keusahawanan (Kementerian Pendidikan Malaysia 2001; Malaysia 2001; Kementerian Pembangunan Usahawan dan Koperasi 2005; Malaysia 2006). Keberkesanan program ini dapat dilihat melalui prestasi perniagaan pada suku tahun ketiga 2014 bagi bilangan pekerja menunjukkan imbalan bersih positif 5.4 %. (Jabatan Perangkaan Malaysia, 2014). Oleh yang demikian ia akan dapat memupuk

RUJUKAN

- Adam, A. Razak & Samsudin (2014). *Keusahawanan Sosial: Kesediaan Usahawan Kolej Komuniti Malaysia*. Prosiding Seminar Antarabangsa Kelestarian Insan 2014 (INSAN2014).
- A. Razak, Adam & Samsudin (2014). *Pembangunan Keusahawanan dari Perspektif Kolej Komuniti*. Prosiding Seminar Antarabangsa Kelestarian Insan 2014 (INSAN2014).
- Amir (2013). Karnival Pembelajaran Sepanjang Hayat (PSH) My3L Peringkat Zon Selatan dicapai Julai 23, 2014.
- A. Wahab (2013). *Penerapan Kemahiran Keusahawanan Dalam Kalangan Pelajar Bidang Kejuruteraan Mekanikal Di UTHM*. Universiti Tun Hussein Onn Malaysia. pp 1- 44.
- A, Malek (2009). *Kesediaan Pelajar Pendidikan Teknikal Dan Kejuruteraan Dalam Menceburi Bidang Keusahawanan*. Universiti Teknologi Malaysia: Projek Sarjana.
- Abu Baka, T, Md Ali, A.Omar, R., Md Som, H. & Md Som & Muktar, S.N. (2007). *Penglibatan Kaum Wanita Dalam Aktiviti Keusahawanan Di Negeri Johor: Kajian Terhadap Faktor-Faktor Kritikal Kejayaan Dan Kegagalan Pengendalian Perniagaan*. Jabatan Pembangunan Sumber Manusia. Universiti Teknologi Malaysia: VOT 75087.
- Ajzen, I. (1991). *The Theory of Planned Behaviour*. *Organisational Behavior and Human Decision Process*, 50(2), 179 – 211.
- Ariffin, S. & Sabaruddin, A.S. (2002). *Keusahawanan: Rahsia ke Puncak Kejayaan*. Prentice Hall Pearson Malaysia Sdn. Bhd. ms 33.

- Abdul Ghafar, M.N. (2001). *Penyelidikan Pendidikan*. Fakulti Pendidikan. UTM.
- Abdul, (2008). *Pembudayaan Keusahawanan*. Selangor: Pearson Malaysia Sdn. Bhd. ms 43 – 52.
- Boon, Y. & Bohari, S. (2010). *Kesediaan Untuk Menceburi Bidang Keusahawanan Di Kalangan Pelajar pelajar Bumiputera Tingkatan Empat Di Tiga Buah Sekolah Sekitar Skudai, Johor*. Fakulti Pendidikan UTM.
- Bahrom, M. & Johdi, S. (2009). *Kepimpinan Pendidikan dalam Pembangunan Modal Insan*. Proceeding. Dicapai pada jun 26, 2014 dari <http://irep.iium.edu.my>
- Buang, N.A (2008). *Kajian Keperluan Pendidikan Keusahawanan Secara Formal Dalam Kalangan Pelajar Fakulti Kejuruteraan dan Alam Binadan Fakulti Pendidikan, UKM*. Fakulti Pendidikan, UKM.
- Babbie, E. (2008). *The Basics of Social Research*. Fourth Edition. Belmont: Thomson Wadsworth.
- Buang & Yusof (2006). *Motivating Factors that Influence Class F Contractors to Become Entrepreneurs*. Faculty of Education, Universiti Kebangsaan Malaysia ,UKM. Jurnal Pendidikan ,pp s 107 – 121.
- Barringer & Ireland (2006). *Entrepreneurship: Successfully Launching New Ventures*. Prentice Hall, New Jersey, pp 18 - 19.
- Burke, V. dan Collins, D. (2005). *Optimising the effects of leadership development programmes: A framework for analysing the learning and transfer of leadership skills*. *Management Decision*. Dicapai pada ogos 26, 2014 dari <http://dx.doi.org/10.1108/00251740510609974>
- Buang, N.A. (2002). *Asas keusahawanan*. Shah Alam: Penerbit Fajar Bakti Sdn Bhd.
- Burke, V. dan Collins, D. (2005). *Optimising the effects of leadership development programmes: A framework for analysing the learning and transfer of leadership skills*. *Management Decision*. Dicapai pada Mei 26, 2012 dari <http://dx.doi.org/10.1108/00251740510609974>
- Buang, N.A. (2002). *Asas keusahawanan*. Shah Alam: Penerbit Fajar Bakti Sdn Bhd.
- Burns, R.B. (2000). *“Introduction to Research Method.”* Frenchs Forest : Pearson. Education Australia Pty. Limited

- Bardai, B. (2000). *Keusahawanan dan Perniagaan*. Kuala Lumpur: Dewan Bahasa Dan Pustaka.
- Barringer & Ireland (2006). *Entrepreneurship: Successfully Launching New Ventures*. Prentice Hall, New Jersey, pp 18-19
- Chik, M.A. (2010). *Analisis Sejauh Manakah Penglibatan Pihak Industri Dapat Meningkatkan Kebolehpasaran Graduan Dan Cadangan Bagaimana Kerjasama Ini Dapat Dipertingkatkan Ke Arah Mencapai Hasrat Tersebut*. Politeknik Merlimau, Melaka.
- Cooper, D.R. & Schindler, P.S. (2007). *Business Research Method: 9th edition*. New York: McGraw Hill.
- Chua, Y.P. (2006). *Kaedah dan Statistik Penyelidikan Buku 1*. Malaysia: McGraw-Hill (Malaysia) Sdn. Bhd.
- Collins, D. (2005). *Optimising the effects of leadership development programmes: A framework for analysing the learning and transfer of leadership skills*. *Management Decision*. Dicapai pada 23, 2014 dari <http://dx.doi.org/10.1108/00251740510609974>.
- Che Hassan, S. (2001). *Pemilihan Kerjaya Berorientasikan Keusahawanan Di Kalangan Pelajar Diploma Perakaunan Politeknik Kementerian Pendidikan Malaysia : Kajian Empiri*. Universiti Utara Malaysia: Projek Sarjana
- David, Matthew, Carole D. Sutton (2004). *Social Research*. London. Sage Publications.
- Dewan Bahasa dan Pustaka (2006). *Kamus Dewan edisi keempat* Dicapai pada 28, 2014 dari <http://prpm.dbp.gov.my/Search.aspx?k=pastr>.
- Doughlas, E.J., & Shepherd, D.A. (2002). *Self-Employment as a Career Choice: England Journal of Entrepreneurship* Fall 2002. Vol. 5, Iss. 2; pg. 57, 8 pg.
- Ekhwan, Rosli & Che Noh, (2013). *Program Kursus Pendek Di Jabatan Pembelajaran Sepanjang Hayat, Kolej Komuniti Ledang: Satu Kajian Demografi*. Kementerian Pendidikan Malaysia. pp 1- 17
- Greenbank & Hepworth, S. (2008). *Improving the career decision-making behaviour of working class students: Do economic barriers stand in the way?*. *Journal of European Industrial Training*. Vol. 32 Iss: 7, pp.492 – 509
- Goodwin, C.J (2008). *Research in Psychology: Methods and design*. Fifth Edition: John Wiley & Son. Inc.

- Hanapi, Nordinb & Che Rus (2014). *Unemployment Problem among Graduates of Technical Field: Competencies of the Graduates and Quality of the Education*. Penerbit UTM Press . pp 1 -5
- Husin (2013). Karnival Pembelajaran Sepanjang Hayat(PSH) My3L Peringkat Zon Selatan. Media : Teks Ucapan Majlis Perasmian Penutup *dari Majalah Karnival Pembelajaran Sepanjang Hayat(PSH) My3L Peringkat Zon Selatan* dicapai 26 ogos 2014
- Halid (2012). *Kesediaan Pelajar Politeknik Kejuruteraan Elektrik Dalam Menceburi Bidang Keusahawanan. Jurnal Pendidikan Malaysia*. pp 87 – 97.
- Hussin (2010). *Tajuk Kertas Pembentangan :Halatuju Pmm Ke Arah Pembudayaan Pendidikan Keusahawanan – Perancangan Serta Perlaksanaannya*. Politeknik Merlimau, Melaka.
- Hashim ,Othman & Buang (2009). *Konsep Kesediaan Keusahawanan Berdasarkan Kajian Kes Usahawan Industri Kecil dan Sederhana (IKS) di Malaysia. Jurnal Pendidikan Malaysia*. pp 187 – 203.
- Hubert W. Lilliefors (1967). On the Kolmogorov-Smirnov Test for Normality with Mean and Variance Unknown. *Journal of the American Statistical Association*, Vol. 62, No. 318. pp. 399-402. Dicapai pada November, 25 , 2014 di <http://www.jstor.org/action/showPublication?journalCode=jamerstatasso>.
- Hussin, Y. (2008). *Kompetensi Pelajar Jabatan Pendidikan Teknik dan Kejuruteraan (JPTK) Terhadap Bidang Keusahawanan*. Universiti Teknologi Malaysia: Sarjana.
- Husaini, M.H. & Ahmad, K.A. (2008). *Kemahiran Keusahawanan: Satu Kajian Analisis Kandungan Buku-Buku Teks*. Prosiding SKIKS Kolej Universiti Islam Antarabangsa Selangor (KUIS).
- Hadi, K. (2006). *4 Tabung Baru Usahawan*. Berita Harian: 3 April 2006. Hamed, A.B. (2006). *Keusahawanan dan & Pengurusan Perniagaan Kecil*. Sintok: Penerbit Universiti Utara Malaysia.
- Hisrich, R.D, Peters, M.P & Shephard D.A. (2008). *Entrepreneurship (International Edition)*. Singapore: The McGraw-Hill Education Asia.

- Hussin, (2007). *Pengenalan Kepada Perniagaan Dalam Perspektif Malaysia*. Kuala Lumpur: Thomson Learning.
- Henderson, R. & Robertson, M. (2000). *Who wants to be an entrepreneur? Young adult attitudes to entrepreneurship as a career*. *Career Development International*, 5 (6), 279-287.
- Hisrich, R.D. & Brush, C. (1986). *characteristic of the minority entrepreneur*. *Journal of Small Business Management*. Pp 1-8
- Hisrich, R.D. & Brush, C. (1984). *The Women Entrepreneur: Management Skills and Business Problems*. *Journal of Small Business Management*.
- Idris, N. (2010). *Penyelidikan Dalam Pendidikan*. Malaysia: McGrawHill Sdn. Bhd. Ismail, K. & Ab.
- Jabatan Pengajian Kolej Komuniti (JPKK) 2011. *Senarai Kolej Komuniti Ledang*. Dicapai pada Julai 02, 2014 dari <http://www.jpkk.gov.my>
- Jabatan Perangkaan Negara (2014), *Perangkaan Tenaga Buruh, Malaysia*, September 2014. Dicapai pada November, 25 2014 di http://statistics.gov.my/portal/images/stories/files/LatestReleases/employment/2014/LF_Sept_2014BM.pdf
- Jabatan Perangkaan Negara (2014), *Statistik Kecenderungan Perniagaan, Suku Keempat 2014*. September 2014. Dicapai pada November, 28 2014 di http://statistics.gov.my/portal/images/stories/files/LatestReleases/bts/2014/BTS_Q4_14BM.pdf
- Khamsah, M.F. & Zakaria, M. (2008). *Langkah Bijak Usahawan Terbilang*. Kuala Lumpur: Telaga Biru Sdn. Bhd. ms 23
- Krejcie, R. V. & Morgan, D. W. (1970). *Determining Sample Size for Research Activities*. *Educational and psychology* . 30: 607-610.
- Laporan Siasatan Tenaga Buruh Usahawan Di Malaysia(2009), *Perangkaan Tenaga Buruh, Malaysia*. Siri 4 bil.1/2009 Dicapai pada November, 30 2014 di [http://www.statistics.gov.my/portal/download_Labour/files/BPTMS/SIARAN_KHAS_\(USAHAWAN_DI_MALAYSIA\).pdf](http://www.statistics.gov.my/portal/download_Labour/files/BPTMS/SIARAN_KHAS_(USAHAWAN_DI_MALAYSIA).pdf)
- Lope Pihie (2009). *Entrepreneurship as a Career Choice: An Analysis of Entrepreneurial Self-Efficacy and Intention of University Students*. Faculty of

Education, Universiti Kebangsaan Malaysia,UKM. *European Journal of Social Sciences*. Vol. 9 Iss: 2, pp. 1-12.

Lope Pihie, Z.A. (2007). *Usahawan Dan Keusahawanan: Satu Perspektif Pendidikan*. Selangor. Penerbit UPM.

Lee, J. (1997). "The Motivation of Women Entrepreneurs In Singapore." *International Journal of Entrepreneurial Behaviour & Research*. 3. 93 – 110.

M. Rosli (2013). *Pembudayaan Keusahawanan Ke Arah Mempengaruhi Kecenderungan Menceburi Bidang Keusahawanan Dalam Kalangan Bakal Graduan Di UTHM*. Jabatan Ikhtisas Pendidikan .Fakulti Pendidikan Teknikal dan Vokasional.UTHM.

Mohd Nawi, D. (2011). *Budaya Keusahawanan Di Kalangan Pelajar Politeknik Port Dickson Merentas Aliran Pengajian*. Jabatan Perdagangan. National Educational Colloquium research 2011-NECoR'11: Politeknik Port Dickson.

M. Noor, & A.Rahim, (2011). *Kecenderungan Pelajar-Pelajar Institut Kemahiran Mara (IKM) Ibrahim Sultan Terhadap Bidang Keusahawanan*. Fakulti Pendidikan, Universiti Teknologi Malaysia.

Mohamed Idris, S.H. (2009). *Kecenderungan Keusahawanan Di Kalangan Pelajar Bidang Kejuruteraan Di Institusi Pengajian Tinggi Awam Di Kawasan Utara Semenanjung Malaysia*. Universiti Utara Malaysia: Projek Sarjana.

Madura, J. (2007). *Introduction to business*. (4th ed.). Mason, OH: Thompson South-Western.

Mc Burney, D.H. and White, T.H. (2007). *Research Method*. Seventh Edition: Thomson Wadsworth.

Mohd Diah, (2007). *Kesediaan Pelajar Tahun Akhir Fakulti Pendidikan Universiti Teknologi Malaysia Untuk Menceburi Bidang Keusahawanan*. Universiti Teknologi Malaysia: Sarjana.

Mohd Osman, M.H. (2007). *Faktor-faktor Yang Telah Mendorong Graduan Alumni UTM Menceburi Bidang Keusahawanan*. Universiti Teknologi Malaysia: Sarjana

M. Makbul & Harun, (2003). *Menjadi Usahawan: Panduan Menubuhkan Dan Menguruskan Perusahaan Secara Profesional*. Pahang:PTS Publications & Distributors Sdn. Bhd.

- Mutalif (2003). Mengenalpasti Tahap Motivasi Dan Kecenderungan Keusahawanan Di Kalangan Pelajar Tahun Akhir Ijazah Sarjana Muda Kejuruteraan Mekanikal: Satu Tinjauan Di KUITTHO. Jabatan Ikhtisas Pendidikan .Fakulti Pendidikan Teknikal dan Vokasional.UTHM..
- Mohd Ariff, F., Hussin, H. & Che Mat Zahari, S. (2002). *Kajian Kecenderungan Mahasiswa Sarjana Muda Pengurusan Teknologi (SHT) Terhadap Bidang Keusahawanan*. UniversitiTeknologi Malaysia: Sarjana.
- Mohd Makbu, Z., Palil, M.R. & Khairi, A. (2003). *Mengurus Perniagaan*. Pahang: PTS Publications.
- Mohd Makbul, Z. & Mohamad Harun, F. (2003). *Menjadi Usahawan: Panduan Menubuhkan Dan Menguruskan Perusahaan Secara Profesional*. Pahang: PTS Publications & Distributors Sdn. Bhd.
- Morris, M. S., Lewis, P. & Sexton, D. S. (1997). *Reconceptualizing Entrepreneurship: An input-output perspective*. SAM Advanced management journal. 55(1): 21-31.
- Nadzri, Shamsudin, & M. Sabri (2010). *Faktor-Faktor Penyumbang Kepada Kejayaan Dan KegagalanPerusahaan Kecil Dan Sederhana (Pks) Bumiputera Di Malaysia*. Jurnal teknologi Sains Sosial.Fakulti Pengurusan dan Muamalah. pp 1-10
- Othman & Ishak (2011). *Kecenderongan Pemilihan Kerjaya Mengikut Persepsi Peserta Skim Usahawan Siswazah*. Jurnal teknologi Sains Sosial, Penerbit UTM Press, UniversitiTeknologi Malaysia. pp 47–63.
- Othman (2009). *Pelaksanaan Kaedah Pembelajaran Berasaskan Konsultasi dalam Pembudayaan Keusahawanan*. Prosiding Kogress Pengajaran dan Pembelajaran di Awana Porto Malai Langkawi. 13-17 Dis. 2009.
- Othman & Ishak (2009). *Attitude Towards Choosing a Career in Entrepreneurship Amongst Graduates*. Faculty of Education, Universiti Kebangsaan Malaysia,UKM. European Journal of Social Sciences ,Vol 10, Num 3 , pp. 1-16.
- Osman (2007). *Faktor-Faktor Yang Telah Mendorong Graduan Dan Alumni Universiti Teknologi Malaysia Menceburi Bidang Keusahawanan*. Universiti Teknologi Malaysia, UTM.

- Pelan Statagik Pengajian Tinggi Negara 2007-2010 Fasa 1 (PSPTN), (2007) *Membudayakan Pembelajaran Sepanjang Hayat*. Dicapai pada Julai 23, 2014 dari <http://www.mohe.gov.my/portal/images/utama/penerbitan/psptn.pdf>
- Ramachandra (2003). *The Big Jump Into Entrepreneurship*. Singapore: Horizon.
- Ramin & Ahmad, K. (2008). *Perniagaan & Keusahawanan*. Jabatan Pengurusan Dan Teknologi, Fakulti Pengurusan Teknologi, Universiti Tun Hussein Onn Malaysia. UTHM.
- Rasheed, H. & Rasheed, B. (2003). *Developing Entrepreneurial Characteristics in Youth: The Effects of Education and Enterprise Experience*. Ethnic Entrepreneurship: Structure and Process, ed: Stile, C. & Gabraith, C: Elsevier Science, Amsterdam.
- Razali & Wah (2011). *Power comparisons of Shapiro-Wilk, Kolmogorov-Smirnov, Lilliefors and Anderson-Darling tests*. Journal of Statistical Modeling and Analytics , Vol.2 No.1, 21-33, 2011
- Samerjan, A. (2007). *Sikap Pelajar Melayu Di Dua Buah Sekolah Menengah Harian di Daerah Ibrahim Sultan Terhadap Bidang Keusahawanan*. Universiti Meknologi Malaysia: Sarjana.
- Suaibah. A.B., Azlah & Hishamuddin.M.S .2005. *Aktiviti Keusahawanan Di Kalangan Ibu Tunggal Di Negeri Johor*. Vot 71946. Universiti Teknologi Malaysia.
- Sekaran, U. (2003). *Research Methods For Business: A Skill Building Approach*. Fourth Edition. United States of America:
- Sabaruddin (2002). *Keusahawanan : Rahsia ke puncak kejayaan Keusahawanan Malaysia*.
- Soyeon & Eastlick. 1998. *Characteristic of Hispanic Female Business Owners: An Exploratory Study*. Journal of Small Business Management. Vol 36 pp 17
- Scott. C.E. 1986. *Why More Women Are Becoming Entrepreneurs*. Journal of Small Business Management. Pp 37-44.
- Tunggak, T. & Salamon, H. (2011). *Budaya Usahawan Berjaya*. UTM Press Universiti Teknologi Malaysia.

- Teresa V Menzies, Joseph C Paradi (2002). *Encouraging Technology-Based Ventures: Entrepreneurship Education and Engineering Graduates*. New England Journal of Entrepreneurship, 5(2), 57-64.
- Tee Kee Pei (2000). “*Kajian Penerokaan Terhadap Faktor Yang Mendorong Wanita Menceburi Dalam Bidang Keusahawanan.*” Universiti Teknologi Malaysia : Projek Sarjana.
- Van Gelderen, M. (2007). *Research based yet action oriented: Developing individual level enterprising competencies*. Kertas kerja yang dibentangkan di 17th Global Conference – Internationalizing Entrepreneurship Education and Training, 8 – 11 July, 2007, Faculty of Management and Economics, Gdansk University of Technology. Gdansk: Poland.
- Wan Hashim (2008). *Faktor Penghalang Terhadap Kesediaan Menjadi Usahawan*. Universiti Teknologi Malaysia: Sarjana.
- Yusof & Shafie (2012). *Konsep Kesediaan Keusahawanan Di Kalangan Pelajar Kolej Komuniti Bandar Penawar*. Jurnal Pendidikan Malaysiapp 1- 17
- Yusof, (2009). *Pendidikan Keusahawanan dalam Konteks Pembangunan Negara*. Dewan Bahasa dan Pustaka Kuala Lumpur.
- Yahya, Shahrin, Jamaludin, Boon dan Abdul Rahim (2006). *Menguasai Penyelidikan dalam Pendidikan*. Kuala Lumpur: PTS Profesional.
- Yusof, A.A. (2001). *Usahawan dan Keusahawanan: Satu Penilaian*. Petaling Jaya: Prentice Hall.

